

NOVO PREKRŠAJNO ZAKONODAVSTVO I POLOŽAJ MALOLETNIH UČINIOCA PREKRŠAJA*

Dr Ivana Stevanović
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Maloletničko zakonodavstvo u Republici Srbiji kao deo jedinstvenog pravnog sistema podložno je promenama s ciljem njegovog unapređenja, a radi pružanja adekvatnih odgovora na deliktno ponašanje maloletnika za koje svaka država, u smislu postojanja odgovarajuće reakcije, ima poseban interes. U Republici Srbiji poslednjih godina intenzivirani su naponi na reformi sistema s ciljem njegovog daljeg usklađivanja sa novo-ustanovljenim evropskim standardima, pre svega, sa Preporukom Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere i usvojenim Smernicama Komiteta ministara Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta.

U Republici Srbiji od januara 2006. godine u primeni je Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (u daljem tekstu: Zakon o maloletnicima), a reforma u oblasti maloletničkog prekršajnog zakonodavstva konačno je uobličena novim Zakonom o prekršajima koji je u primeni od marta 2014. godine. Imajući navedeno u vidu predmet ovog rada je da ukaže na osnovne elemente usaglašavanja krivičnopravnog i prekršajnog sistema s ciljem njihovog uobličavanja u jedinstveni sistem reagovanja u odnosu na deliktno ponašanje maloletnika.

KLJUČNE REČI: deliktno ponašanje / maloletnici / prekršajno zakonodavstvo / jedinstveni sistem reagovanja

* Rad je nastao kao rezultat na projektu broj 47011 koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

UVODNE NAPOMENE

Ustanovljavanjem posebnih prekršajnih sudova i prelaskom "sudija za prekršaje" iz upravne sfere u pravosudni sistem, izmenjenim i dopunjenim prekršajnim zakonodavstvom 2009. godine od strane Narodne skupštine Republike Srbije¹ razrešeno je jedno od najvažnijih i najkontroverznijih pitanja našeg do tada važećeg prekršajnog prava, pre svega, sledeći ustavnopravni i međunarodnopravni zahtev da o pravima i dužnostima građana, posebno o njihovom sankcionisanju, mogu da odlučuju, naročito u krajnjoj istanci, samo sudski organi. Navedeno je predstavljalo veliki napredak u odnosu na dotadašnje stanje i bilo je od velikog značaja i za unapređenje postupanja sa maloletnim učiniocima prekršaja jer osnovni međunarodni standard u oblasti maloletničkog pravosuđa upravo podrazumeva da se sankcije i mere u ovom sistemu izriču isključivo od strane suda (odnosno, ukoliko ih izriče drugi zakonom određeni organ, bez odlaganja podvrgavaju sudskom preispitivanju).²

Međutim, proces reforme u ovoj oblasti nije okončan uvođenjem u sistem sudija za prekršaje. Rad na izradi novog *Zakona o prekršajima* otpočet je u decembru 2011. godine i okončan je jula meseca 2013. godine usvajanjem *Zakona o prekršajima*³ koji se primenjuje od 1. marta 2014. godine. Prema novim rešenjima kao i u maloletničkom krivičnom pravu, i u novom prekršajnom zakonodavstvu "prema" maloletniku koji u vreme kada je učinio prekršaj a koji nije navršio četrnaest godina ne može se voditi prekršajni postupak (čl. 71. st. 1. *Zakona o prekršajima*).⁴ Zakonom je posebno precizirano i načelo zabrane suđenja dva puta u istoj stvari kako bi se izbegla

¹ *Zakon o prekršajima*, "Službeni glasnik Republike Srbije" br. 111/2009.

² Komitet ministara Saveta Evrope u dokumentu pod nazivom: *Evropska pravila za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere* (Preporuka CM/REC (2008)11) između ostalog ističe da se: "Sankcije i mere koje se mogu izreći maloletnicima, kao i način njihovog izvršenja isključivo mora utvrditi zakonom i zasnovati na načelima socijalne integracije i obrazovanja i prevencije vršenja prekršaja i krivičnih dela u budućnosti; Sankcije i mere izriču isključivo od strane suda ili se, ukoliko ih izriče drugi zakonom određeni organ, bez odlaganja podvrgavaju sudskom preispitivanju; Izricanje i izvršenje sankcija ili mera mora biti zasnovano na najboljim interesima maloletnih učinilaca i ograničeno težinom izvršenog prekršaja i krivičnog dela - načelo srazmernosti, pri čemu se vodi računa o uzrastu maloletnika, fizičkom i psihičkom zdravlju, razvoju, sposobnosti i ličnim okolnostima - načelo individualizacije, koji se, kada je potrebno, utvrđuju na osnovu odgovarajućih psiholoških, psihijatrijskih ili socijalnih izvještaja; Sankcijama ili merama se ne smeju ponižavati ili omalovažavati maloletnici kojima su izrečene; Sankcije ili mere ne smeju izvršavati na način kojim se naglašava njihov prinudni karakter ili koji predstavlja neopravdan rizik od fizičke ili psihičke povrede; Sankcije ili mere izvršavaju bez neopravdanog odlaganja i to samo u meri i za vreme koje je striktno određeno i neophodno za intervenciju - načelo minimalne intervencije Videti šire: Stevanović, 2013: 94-97).

³ *Zakona o prekršajima*, "Službeni glasnik Republike Srbije" br. 65/2013.

⁴ Da bi određeno činjenje ili nečinjenje bilo prekršaj, dovoljno je da je propisano odgovarajućim propisom, koji za razliku od krivičnog dela ne mora biti isključivo zakon. Prema članu 4. *Zakona o prekršajima* prekršaji se mogu propisivati zakonima ili uredbama, odnosno odredbama skupštine autonomne pokrajine, skupštine opštine, skupštine Grada Beograda, a navedeni organi ovlašćeni za donošenje propisa mogu propisivati samo sankcije u granicama predviđene *Zakonom o prekršajima* (Škulić, 2013: 66).

mogućnost dvostrukog vođenja kaznenih postupaka za prekršaje, krivična dela ili privredne presteupe sa sličnim obeležjima ("Protiv učinioca prekršaja koji je u krivičnom postupku pravnosnažno oglašen krivim za krivično delo koje obuhvata i obeležja prekršaja ne može se za taj prekršaj pokrenuti postupak, a ako je pokrenut ili je u toku, ne može se nastaviti i dovršiti čl. 8. st. 3. *Zakona o prekršajima*). Novousvojenim rešenjem ustanovljava se i institut necelishodnosti vođenja prekršajnog postupka prema maloletnom učiniocu prekršaja i u smislu navedenog propisuje se da kada prekršajni sud utvrdi da nije celishodno vođenje prekršajnog postupka donosi rešenje o obustavi prekršajnog postupka zbog necelishodnosti (čl. 297. *Zakona o prekršajima*) kojim se omogućava skretanje sa klasičnog prekršajnog postupka. Na ovaj način sistem "prekršajne odgovornosti maloletnih učinioca krivičnih dela" se sve više približava maloletničkom krivičnom pravu i uobličava u jedinstveni kazneni sistem što je posebno značajno kod maloletnika jer prekršaj može biti "uvod" u činjenje mnogo ozbiljnijih delikata od strane ove uzrasne kategorije (Škulić, 2003: 15-65). Imajući navedeno u vidu predmet ovog rada je da ukaže na osnovne elemente usaglašavanja krivičnogpravnog i prekršajnogpravnog sistema s ciljem njihovog uobličavanja u jedinstveni sistem reagovanja u odnosu na deliktno ponašanje maloletnika.

PREKRŠAJNE SANKCIJE PREMA MALOLETNICIMA

Sankcije i mere koje se mogu izreći maloletnicima, kao i način njihovog izvršenja isključivo moraju biti utvrđeni zakonom i zasnovani na načelima socijalne integracije i obrazovanja i prevencije vršenja prekršaja i krivičnih dela u budućnosti.⁵ Kao i do sada prekršajno i krivično zakonodavstvo Republike Srbije, poput *Zakona o maloletnicima*,⁶ razlikuju mlađe od starijih maloletnika, a uvođenjem prekršajnih sudova izričito je propisano da samo sud može maloletniku izreći sankciju: vaspitnu meru, novčanu kaznu, kaznene poene, kaznu maloletničkog zatvora i zaštitnu meru što izričito stoji i u novousvojeno zakonskom rešenju (čl. 73. st. 4. *Zakona o prekršajima*).⁷ Inače, mlađem maloletniku se od strane suda, u skladu sa odredbama *Zakona o prekršajima*, može izreći samo određena vaspitna mera (mera upozorenja i usmeravanja — ukor i posebne obaveze ili mere pojačanog nadzora: mera pojačanog nadzora od strane roditelja, usvojitelja ili staratelja i mera pojačanog nadzora od strane organa starateljstva), a starijem

⁵ Kao opšta svrha propisivanja, izricanja i primene prekršajnih sankcija *Zakon o prekršajima* propisano je: "Da građani poštuju pravni sistem i da se u buduću ne čine prekršaje" (čl. 5. st. 2. *Zakona o prekršajima*).

⁶ *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*, "Službeni glasnik RS" br. 85/05.

⁷ Prekršajne sankcije propisne *Zakonom o prekršajima* su: 1) kazne; 2) kazneni poeni; 3) opomena; 4) zaštitne mere i 5) vaspitne mere (čl. 32. *Zakona o prekršajima*).

maloletniku vaspitna mera, kazneni poeni ili kazna (novčana kazna i kazna maloletničkog zatvora koja ne može biti duža od 30 dana).

Od izuzetnog značaja za "širenje lepeze" vaspitnih mera je i mogućnost izricanja jedne ili više posebnih obaveza kao samostalne sankcije i u prekršajnom i u krivičnom zakonodavstvu, odnosno mogućnost njihovog izricanja uz vaspitne mere pojačanog nadzora što je još uvek samo rešenje predviđeno krivičnopravnim okvirom koje smatramo izuzetno dobrim te ga mišljenja smo treba proširiti i na oblast prekršajnog sankcionisanja.

Tako ukoliko prekršajni sud oceni da je odgovarajućim zahtevima i zabranama potrebno uticati na maloletnika i njegovo ponašanje, može maloletniku odrediti jednu ili više posebnih obaveza i to: da se izvini oštećenom; da u okviru svojih mogućnosti, popravi ili nadoknadi štetu koju je prouzrokovao; da ne posećuje određena mesta i izbegava društvo određenih lica koja na njega negativno utiču; da se podvrgne odvikavanju i lečenju od zavisnosti od alkohola i drugih psihoaktivnih supstanci; da se radi učenja ili provere znanja saobraćajnih propisa uputi u nadležnu ustanovu za osposobljavanje vozača; da se, bez naknade, uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove ekološkog, socijalnog ili lokalnog značaja; da se uključi u rad sportskih i drugih sekcija u školi uz pedagoški nadzor nastavnika. Izvršenje posebnih obaveza sprovodi se uz nadzor organa nadležnog za poslove starateljstva koji o izvršavanju obaveza obaveštava sud i ne može trajati duže od šest meseci, osim posebne obaveze izvinjenje oštećenom koja je trenutnog karaktera. Pored maksimalnog uvažavanja načela individualizacije koje posebna obaveza kao vaspitna mera pruža ona u velikoj meri doprinosi i da maloletni učinilac prekršaja ili krivičnog dela raznim činjenjima ili uzdržavanjem od činjena konkretno pokaže da prihvata svoju odgovornost što je od izuzetnog značaja za njegov dalji razvoj, odnosno doprinosi da ubuduće ne čini više ne čini prekršaje ili krivična dela. Usvajanjem ideje da se nadzorom, pružanjem zaštite i pomoći može uticati na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, kako bi se obezbedilo ponovno uključivanje maloletnika u društvo predstavlja prihvatanje koncepta o aktivnom učešću maloletnika, razvijanju njegove lične odgovornosti, a sve to radi izgradnje novih standarda ponašanja i (re)integracije u društvo. U osnovi zahtevi i zabrane propisani posebnom obavezom kao prekršajnom, odnosno krivičnom sankcijom, predstavljaju u suštini prepoznate potrebe maloletnika i načine da ih kroz izvršenje sankcije, sam maloletnik na najcelishodniji način zadovolji i time unapredi svoje funkcionisanje, smanjujući istovremeno rizik od ponovnog vršenja krivičnih dela, odnosno prekršaja. Što se tiče samog prepoznavanja potreba maloletnika, pored njega samog i njegovih roditelja, najznačajniju ulogu ima organa starateljstva. Procena organa starateljstva nije usmerena samo na maloletnika već na povezani sistem maloletnik – porodica - socijalna sredina (u užem i širem smislu). Organ starateljstva ovakvu procenu vrši za svako maloletno lice, koje po bilo kom osnovu ulazi u evidenciju centra za socijalni rad i u osnovi, nema sankcione mehanizme da maloletnika privoli da prihvati predloženo (Stevanović, Banić, Marković, Đurđić, Jovanović, Zajc, 2012: 52-53). Naravno sud takve mehanizme ima kada govorimo o izvršenju

posebne obaveze kao prekršajne, odnosno krivične sankcije ali u osnovi uspešnost primene bilo kog oblika posebne obaveze prvenstveno zavisi od spremnosti maloletnika da prihvati odgovornost (Stevanović, 2014: 355-356).

Kao što smo već ukazali pored vaspitnih i zaštitnih mera starijim maloletnicima se mogu izreći i kazneni poeni, odnosno kazna (novčana kazna i kazna maloletničkog zatvora). Kazna se starijem maloletniku može izreći samo ako je u vreme kada je učinio prekršaj, prema svojoj duševnoj razvijenosti mogao da shvatiti značaj svoje radnje i upravlja svojim postupcima i ako zbog težih posledica prekršaja ili većeg stepena krivice ne bi bilo opravdano primeniti vaspitnu meru i to je sud za prekršaje dužan da ceni u svakom konkretnom slučaju i jasno obrazloži u svojoj odluci. Zakonodavac takođe posebno inistira na *posebnosti* izricanja kazne maloletničkog zatvora u praksi prekršajnih sudova što je sadržano odredbama novog *Zakona o prekršajima* gde izričito stoji da se: "Kazna maloletničkog zatvora starijem maloletniku može izreći *izuzetno* pri čemu se mora imati u vidu priroda prekršaja, lične osobine i ponašanje maloletnika (čl. 81. st. 2. *Zakon o prekršajima*). Novinu predstavlja i rešenje da se maloletnom učiniocu prekršaja ne može izrečena novčana kazna zameniti kaznom maloletničkog zatvora, već će ona mora naplatiti prinudnim putem u skladu sa zakonom (čl. 81. st. 4. *Zakona o prekršajima*). Pored toga, maloletniku se kazna maloletničkog zatvora ne može izreći bez prethodno pribavljenog mišljenja organa starateljstva, a novinu predstavlja i rešenje prema kome je ustanovljena obaveza suda da se organ starateljstva nadležan prema prebivalištu maloletnika obavesti o izrečenoj vaspitnoj meri ili kazni maloletnom učiniocu prekršaja (čl. 81. st. 4. *Zakona o prekršajima*). Dostavljanjem povratnih informacija od stane prekršajnog suda nadležnom organu starateljstva smatramo izuzetno važnim rešenjem i korak napred ka boljem uspostavljanju multisektorske saradnje i razmene informacija koju megu da doprinesu bržem i efikasnijem reagovanju. Međutim, i pored svih navedenih ograničenja i novoustanovljenih pravila razmene informacija ostaje sporno pitanje mogućnosti izricanja kazne maloletničkog zatvora u sistemu prekršajnog sankcionisanja maloletnih učinioaca imajući u vidu celokupni sistem maloletničkog zakonodavstva u Republici Srbiji i izuzetnost ove krivične sankcije koju je moguće izreći samo za najteža krivična dela starijim maloletnicima u zakonom posebno propisanim uslovima.

Pre izricanja vaspitne mere ili kazne maloletniku, prekršajni sud je uvek dužan da pribavi mišljenje nadležnog organa starateljstva, osim ako je u međuvremenu maloletnik postao punoletan. Novi *Zakon o prekršajima*, u odnosu na do sada važeća rešenja uvodi i izmenu koja podrazumeva da prekršajni sud može maloletniku izreći ukor ili novčanu kaznu i bez mišljenja organa starateljstva ako ovaj organ ne dostavi svoje mišljenje u roku od 60 dana, vodeći računa o duševnoj razvijenosti maloletnika, osetljivosti i njegovim svojstvima, a sa ciljem ubrzanja prekršajnog postupka (čl. 292. st. 3 *Zakona o prekršajima*). U navedenoj situaciji, kada se sud opredeljuje za neku od navedenih sankcija – ukor ili novčanu kaznu, mora precizno izneti razloge u odnosu na maloletnika kao učinioaca prekršaja, u odnosu na sam prekršaj, na

odgovornost maloletnika, kao i u odnosu na činjenice zbog kojih je izrekao pravu tu sankciju, a ne neku drugu. Želimo da ukažemo, da i pored uvažavanja i dosledne primene načela hitnosti prekršajnog postupka, ovaj izuzetak, pogotovu u odnosu na mogućnost izricanja novčane kazne, u praksi prekršajnih sudova zaista treba to i da ostane, a u cilju zaštite prava maloletnih učinioca prekršaja.

Sud može, ukoliko je to zbog prirode prekršaja neophodno, mlađem ili starijem maloletniku izreći i neku od zaštitnih mera.⁸ *Zakon o prekršajima* poznaje dvanaest vrsta zaštitnih mera: 1) oduzimanje predmeta; 2) zabrana vršenja određenih delatnosti; 3) zabrana pravnom licu da vrši određene delatnosti; 4) zabrana odgovornom licu da vrši određene poslove; 5) zabrana upravljanja motornim vozilom; 6) obavezno lečenje zavisnika od alkohola i psihoaktivnih supstanci; 7) obavezno psihijatrijsko lečenje; 8) zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja; 9) zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama; 10) javno objavljivanje presude i 11) udaljenje stranca sa teritorije Republike Srbije i 12) oduzimanje životinja i zabrana držanja životinja. Odredbama novog prekršajnog zakonodavstva izričito je propisano da se: zaštitne mere oduzimanja predmeta, obaveznog lečenja zavisnika od alkohola i drugih psihoaktivnih supstanci, obavezno psihijatrijsko lečenje, zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja i udaljenje stranaca sa teritorije Republike Srbije mogu izreći i kad nisu predviđene propisom kojim je određen prekršaj (čl. 52. st. 2. *Zakona o prekršajima*), kao i da se zaštitne mere zabrane vršenja određenih delatnosti i javnog objavljivanja presude ne mogu izreći maloletniku (čl. 52. st. 2. *Zakona o prekršajima*). Inače, u novom zakonskom tekstu u odnosu na trenutno važeća rešenja unete su dve nove zaštitne mere: zaštitna mera obaveznog psihijatrijskog lečenja (čl. 60. *Zakona o prekršajima*) i zaštitna mera oduzimanja životinja i zabrane držanja životinja (čl. 66. *Zakona o prekršajima*). U odnosu na trenutno važeći zakon izmenjene su odredbe o zaštitnoj meri zabrane upravljanja motornim vozilom, zaštitna mera: "obaveznog lečenja alkoholičara i narkomana" je promenila svoj naziv i sada ima naziv "zaštitna mera obaveznog lečenja zavisnika od alkohola i psihoaktivnih supstanci", dok je kod pojedinih zaštitnih mera rok za njihovo izvršenje drugačije regulisan. Međutim najveću novinu kao što smo već ukazali predstavlja nemogućnost izricanja zaštitnih mera: zabrane vršenja određenih delatnosti maloletniku i javnog objavljivanja presude što proističe iz same svrhe ovih zaštitnih mera. U tom smislu, ovoga puta u potpunosti je usklađeno zakonsko rešenje kojim se propisuje da će se: "U postupku prema maloletniku uvek isključiti javnost (čl. 300. *Zakona o prekršajima*)", sa isključenjem mogućnosti javnog objavljivanja presude maloletniku, koju inače sudija za prekršaje punolenim učiniocima može izreći: "Ako smatra da bi bilo korisno da

⁸ Zaštitne mere se izriču uz izrečenu kaznu, opomenu ili vaspitnu meru. Izuzetno zaštitne mere mogu se izreći samostalno ako je takva mogućnost propisana zakonom (čl. 53. st. 1. i 2. *Zakona o prekršajima*).

se javnost upozna sa presudom, a naročito ako bi objavljivanje presude doprinelo da se otkloni opasnost po život ili zdravlje ljudi ili da se zaštiti sigurnost prometa roba i usluga ili privreda. Prema značaju prekršaja sud odlučuje da li će se presuda objaviti preko štampe, radija ili televizije ili preko više navedenih sredstava informisanja, kao i da li će se obrazloženje presude objaviti u celini ili u izvodu, vodeći pri tom računa da način objavljivanja omogućí obaveštenost svih u čijem interesu presudu treba objaviti" (čl. 64. st. 1. i 2. *Zakona o prekršajima*). Navedeno rešenje smatramo usklađenim i sa pravom deteta na poštovanje njegovog privatnog i porodičnog života, kao i njegovim pravom na zaštitu fizičkog i psihičkog integriteta i dostojanstva.

S aspekta poštovanja osnovnih prava maloletnika u prekršajnom postupku od izuzetnog značaja su i odredbe kojima se reguliše pitanje zastarelosti i u tom smislu ističemo rešenje člana 84. *Zakona o prekršajima* gde izričito stoji da se prekršajni postupak ne može pokrenuti ako protekne jedna godina od dana kada je prekršaj učinjen, dok vođenje prekršajnog postupka prema maloletniku u svakom slučaju zastareva kad proteknu dve godine od kada je prekršaj učinjen, kao i odredbu člana 291. stav 2. *Zakona o prekršajima* kojom je propisano da će se u prekršajnom postupku prema maloletniku shodno primenjivati odredbe *Zakona o maloletncima* ako drugačije nije propisano prekršajnim zakonodavstvom.

Jedna od veoma važnih odredaba *Zakona o prekršajima* jeste i odredba člana 72. kojom se predviđa odgovornost roditelja, usvojitelja, staratelja ili hranitelja deteta i maloletnika. U stavu 1. člana 72. predviđeno je da će se, kada je dete učinilo prekršaj (osoba do navršenih 14 godina u smislu prekršajnog i krivičnog zakonodavstva) zbog propuštanja dužnosti nadzora roditelja, usvojitelja, staratelja, odnosno hranitelja, a ova lica su bila u mogućnosti da takav nadzor vrše, roditelj, usvojitelj, staratelj, odnosno hranitelj deteta kazniti za prekršaj kao da su ga sami učinili. Takođe, u stavu 2. člana 72. data je zakonska mogućnost da se za prekršaj kazne i roditelj, usvojitelj, staratelj, odnosno hranitelj maloletnika (osobe od četrnaest do osamnaest godina) koji je učinio prekršaj ako je učinjeni prekršaj posledica propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, a oni su bili u mogućnosti da takav nadzor vrše. Naravno, to je moguće jedino ukoliko je takvo kažnjavanje unapred predviđeno određenim zakonom. Primer koji se inače veoma često primenjuje u praksi, a predstavlja potvrdu odgovornosti roditelja, usvojitelja, staratelja, odnosno hranitelja deteta u smislu člana 72. stav 2, jeste implementacija odredbe člana 20. *Zakona o javnom redu i miru*⁹ kojom je predviđeno da se roditelj ili staratelj maloletnika koji izvrši prekršaj iz članova 6–19, izuzev prekršaja iz člana 11. *Zakona o javnom redu i miru*, ako je učinjeni prekršaj posledica njegovog propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, a u mogućnosti je da takav nadzor vrši, kazni novčanom kaznom ili kaznom zatvora do 30 dana. Gotovo identično rešenje sadržano je i u *Zakonu o bezbednosti saobraćaja na*

⁹ *Zakon o javnom redu i miru*, "Službeni glasnik Republike Srbije", br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 — dr. zakon i 85/05 — dr. zakon.

*putevima*¹⁰ u odredbi člana 318. Imajući navedeno u vidu, ukoliko dete (osoba do navršene 14 godine) učini prekršaj propisa o bezbednosti saobraćaja na putevima, a prekršaj je učinjen zbog propuštanja dužnog nadzora, roditelj, usvojitelj odnosno staratelj deteta kazniće se novčanom kaznom propisanom za učinjeni prekršaj kao da je sam učinio prekršaj. Međutim, ukoliko je za određeni prekršaj predviđeno izricanje zaštitne mere odnosno kaznenih poena roditelju, usvojitelju odnosno staratelju, oni se neće izreći. Takođe, za prekršaj predviđen *Zakonom o bezbednosti saobraćaja na putevima* koji učini maloletnik (lice koje je navršilo 14 godina, a nije navršilo 18 godina) kazniće se i njegov roditelj, usvojitelj odnosno staratelj ukoliko je učinjeni prekršaj posledica propuštanja dužnog nadzora nad maloletnikom, kada su oni bili u mogućnosti da takav nadzor vrše. Ukoliko je za određeni prekršaj, u ovakvim situacijama, predviđeno izricanje zaštitne mere odnosno kaznenih poena roditelju, usvojitelju odnosno staratelju, oni se neće izreći. Zakonodavac ide još jedan korak dalje i u stavu 3. člana 72. *Zakona* propisuje da se: "Osim roditelja, usvojitelja, staratelja ili hranitelja, zakonom može propisati da će za prekršaj maloletnika odgovarati i druga lica za koja je propisana obaveza vršenja nadzora nad maloletnikom koji je učinio prekršaj", a što je uslovljeno realnim životom i činjenicom da postoje brojne situacije kada roditelj, staratelj, usvojitelj ili hranitelj nisu u fizičkoj mogućnosti da vrše stalni nadzor nad detetom (npr. kada se dete nalazi predškolskoj ili školskoj ustanovi, u ustanovi socijalne zaštite, itd.).

PREKRŠAJNI POSTUPAK PREMA MALOLETNIKU

U prekršajnom postupku prema maloletniku primenjuju se odredbe glave XXXIII *Zakona o prekršajima*, a ostale odredbe prekršajnog postupka samo ukoliko nisu u suprotnosti sa navedenim odredbama, odnosno ako drugačije nije propisano *Zakonom o prekršajima*, u prekršajnom postupku prema maloletniku shodno se primenjuju odredbe *Zakona o maloletnicima*. Na ovaj način *Zakon o prekršajima* u njegovom delu koji se odnosi na prekršajni postupak prema maloletniku definisan je kao *lex specialis* u odnosu na *Zakon o maloletnicima* koji je *lex generalis* i koji se shodno primenjuje onda kada u *Zakonu o prekršajima* nema posebne regulative u odnosu na određeno pitanje (Škulić, 2013: 73).

Postupak prema maloletniku, koji se vodi zbog postojanja osnovane sumnje da je maloletnik učinio prekršaj predstavlja posebni prekršajni postupak u kome su modifikovane opšte norme prekršajnog postupka poput: *ustanovljavanje hitnosti postupanja prema maloletniku u prekršajnom postupku, posebnom načinu pozivanja maloletnika, posebne obaveze svedočenja, ustanovljavanje načela oportuniteta prekršajnog gonjenja maloletnika, isključenju javnosti u*

¹⁰ *Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima*, "Službeni glasnik Republike Srbije", br. 41/09 i 53/10.

prekršajniom postupku prema maloletniku, pravima roditelja i staratelja maloletnika prema kome se vodi prekršajni postupak, odnosno posebna pravila koja se odnose na razdvajanje ili spajanje prekršajnog postupka.

Hitnost postupanja prema maloletniku u prekršajnom postupku

Zakonom o prekršajima predviđeno je da je postupak prema maloletniku hitan (član. 292. st. 1). Navedeno je od posebnog značaja kada se ima u vidu da je i primarni cilj prekršajnog postupka prema maloletniku prevencija mogućih sličnih oblika ponašanja i nadzor nad maloletnikom, a imajući u vidu njegovu zrelost s obzirom na nisku kalendarsku uzrast. Hitna i adekvatna reakcija u navedenim situacijama je od ogromnog značaja i potpuno je jasno zašto se zakonodavac odlučio za promovisanje i izričito propisivanje ovog načela.

Imajuć navedeno u vidu svi organi koji učestvuju u prekršajnom postupku prema maloletniku, kao i drugi organi i ustanove od kojih se traže obaveštenja, izveštaji ili mišljenja, dužni su da postupaju najhitnije kako bi se postupak što pre okončao (Škulić, 2013: 82). Neophodnost saradnje i hitnog postupanja je najznačajnija vezano za ovlašćenja i nadležnosti organa starateljstva u prekršajnom postupku. Ako znamo da sudija za prekršaje u svakoj situaciji pre izricanja vaspitne mere ili neke druge krivične sankcije, pribavlja mišljenje nadležnog organa starateljstva, osim ukoliko on u međuvremenu nije postao punoletan (član 292. st. 2 i 3), onda je potpuno jasno da u svakoj konkretnoj situaciji hitnost ne sme da utiče na svestrano razrećenje stvari, odnosno potrebno je uskladiti ova dva zahteva. U navedenim situacijama, kao za sud, a prevashodno za samog maloletnika, od ogromne je važnosti da organ starateljstva dostavi kvalitetan izveštaj vezan za stepen zrelosti maloletnika, njegova lična svojstva, odnosno da sveobuhvatnu socijalnu anamnezu prilika u kojima maloletnik živi imajući u vidu da prekršajni postupak i sama sankcija mogu delovati prevashodno preventivno na buduće ponašanje maloletnika.

Međutim, ukoliko nadležni organ starateljstva ne dostavi mišljenje u roku od šezdeset dana, sud može maloletniku izreći ukor ili novčanu kaznu i bez mišljenja organa starateljstva, vodeći računa o duševnoj razvijenosti, osetljivosti i ličnim svojstvima maloletnika. No ovaj način zakonodavac je dao primat načelu hitnosti uz obavezu da se pri preduzimanju bilo koje radnje prema maloletniku, a naročito pri njegovom saslušanju, postupa obazrivo, vodeći računa o njegovoj zrelosti i osetljivosti.

Pozivanje maloletnika u prekršajnom postupku

U prekršajnom postupku maloletnik se primarno poziva preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika. Od ovog pravila propisan je i izuzetak u

situaciji kada je neophodno "hitno postupanje ili iz drugih opravdanih razloga" kada je moguće maloletnika pozvati i lično (član 293. st. 1. *Zakona o prekršajima*). Međuti, ukoliko je maloletnik lično pozvan iz napred navedenih razloga sud koji vodi prekršajni postupak, će uvek roditelja, odnosno zakonskog zastupnika maloletnika obavestiti o pokretanju prekršajnog postupka (član 293. st. 2. *Zakona o prekršajima*). Takođe, važno je ukazati na još jedan izuzetak od opštih pravila prekršajnog postupka prema punoletnim učiniocima prekršaja koji se odnosi na činjenicu da se maloletniku ne mogu dostavljati pismena isticanjem na oglasnu tablu suda (član 293. st. 3. *Zakona o prekršajima*).

Posebna obaveza svedočenja

Niko ne može da bude oslobođen od dužnosti da svedoči o okolnostima koje se tiču psihološkog statusa maloletnika i socijalnog ambijenta u kome on živi (član 294. *Zakona o prekršajima*). *Ratio legis* ove odredbe zasnovan je prevashodno na karakteru postupka prema maloletniku, bez obzira da li se radi o prekršajnom ili krivičnom postupku, koji su u velikoj meri bazirani na psihološkoj analizi ličnosti maloletnika i ocene njegove zrelosti, odnosno razvijenosti, kao i poznavanju prilika u kojima maloletnik živi. Na ovom mestu želeli bi smo da ukažemo i na činjenicu da *Zakon o prekršajima* ne predviđa izričitu zabranu donošenja odluke suda za prekršaje u postupku prema maloletniku bez njegovog saslušanja. Mišljenja smo da je i u prekršajnom postupku takva nemogućnost od posebne važnosti imajući u vidu sam cilj vođenja prekršajnog postupka prema maloletnicima pa se pridružujemo mišljenju pojedinih praktičara koji insistiraju da u takvim situacijama treba primeniti odredbu člana 291. st. 2. *Zakona o prekršajima* kojom se propisuje shodna primena *Zakona o maloletnicima* u situaciji kada o konkretnom pitanju nemamo posebnog rešenja u *Zakonu o prekršajima* (Milić, 2013: 32-33). Inače, u skladu sa odredbom propisanom u članu 48. *Zakona o maloletnicima* maloletniku se ne može suditi u odsustvu.

Necelishodnost vođenja postupka (načelo oportuniteta prekršajnog gonjenja maloletnika)

Načelo oportuniteta je jedno od vodećih načela koje se prema *Zakonu o maloletnicima* primenjuje prema maloletnim učiniocima krivičnih dela i ono je suprotno načelu legaliteta krivičnog gonjenja. Odredbama novog *Zakona o prekršajima* ovo načelo dobija svoje mesto u prekršajnom pravu, međutim mišljenja smo ne u dovoljnoj meri. Za razliku od krivičnog postupka, gde je načelo oportuniteta u domenu ovlašćenja javnog tužioca za maloletnike, u prekršajnom postupku ono se ogleda u ovlašćenju suda (Škulić, 2013: 86) koji može odlučiti da se ne vodi prekršajni postupak prema maloletniku, ako

smatra da to ne bi bilo celishodno s obzirom na prirodu prekršaja i okolnosti pod kojim je prekršaj učinjen, raniji život maloletnika i njegova lična svojstva (član 297. st. 1. *Zakona o prekršajima*).

U konkretnoj situaciji nakon podnošenja zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, sud će doneti rešenje kojim se prekršajni postupak pokreće i preduzeti određene procesne radnje. U slučaju da prekršajni sud utvrdi da postoje okolnosti koje ukazuju da nije celishodno voditi dalje prkršani postupak, sud donosi rešenje kojim obustavlja prekršajni postupak zbog necelishodnosti njegovog vođenja (Cvjetković, 2013: 53). Značaj necelishodnosti vođenja postupka i njegovo postavljanje na navedeni način može se sagledati i s aspekta ptrimne *načela nebis in idem* jer u slučaju podnošenja istog zahteva za pokretanje prekršajnog postupka sud za prekršaje bi novi zahtev morao odbaciti usled nemogućnosti da se o istoj stvari ponovo sudi (Cvjetković, 2013: 54).

Isključenje javnosti i posebna pravila koja se odnose na razdvajanje ili spajanje prekršajnog postupka

U prekršajnom postupku prema maloletniku javnost je uvek isključena (član 300). Ova odredba je od ogromnog značaja i može imati bitne posledice u situaciji kada je maloletnik izvršio prekršaj zajedno sa punoletnim licima a sud odluči da spoji postupk prema maloletniku sa postupkom protiv punoletnog lica i vodi ga prema opštim odredbama *Zakona o prekršajima*. Ova mogućnost iako supsidijarna moguća je ukoliko je to neophodno za svestrano razrešenje stvari (član 295. st. 1), a samo rešenje o razdvajanju, odnosno spajanju postupka donosi postupajući sudija za prekršaje i protiv njega nije dozvoljena žalba (član 295. st. 3).

U pogledu načela o isključenju javnosti u krivičnom postupku prema maloletniku u sudskoj praksi se ustalilo shvatanje da postoji povreda odredaba o krivičnom postupku kojom se zabranjuje javnost suđenja maloletniku, ukoliko se u presudi koja je doneta u opštem krivičnom postupku, navedu puna imena i prezimena maloletnih saučesnika (Jekić, 1994: 427-428). Na ovom mestu pridružujemo se mišljenju onih teoretičara da navedeno shodno treba primenjivati i u prekršajnom postupku kada maloletnik odgovara u saučesništvu sa punoletnim licima, a došlo je do spajanja postupka (Škulić, 2013: 88).

Prava roditelja i staratelja maloletnika prema kome se vodi prekršajni postupak

U prekršajnom postupku prema maloletniku roditelj, njegov zakonski zastupnik, odnosno organ starateljstva imaju posebnu ulogu, kao i određena

procesna ovlašćenja koja podrazumevaju pravo organa starateljstva, roditelja, odnosno zakonskog zastupnika maloletnika da se upoznaju sa tokom postupka, uključujući i pravo na dokaznu inicijativu (član 296). *Ratio legis* ove zakonske mogućnosti je prevashodno da se što je moguće šire zaštite prava maloletnika, ali leži i u činjenici da npr. roditelji pod određenim uslovima mogu snositi odgovornost ukoliko maloletnik učini prekršaj (Škulić, 2013: 85)

Sa druge strane podrška maloletniku u prekršajnom postupku od strane njegovog roditelja, zakonskog zastupnika, odnosno organa starateljstva je nemerljiva pogotovo imajući u vidu da za razliku od *Zakona o maloletnicima* koji predviđa da maloletnik u krivičnom postupku mora imati branioca, *Zakon o prekršajima* ne postavlja ovaj uslov. Imajući navedeno u vidu neophodnost ovakve podrške je i od ogromnog pravnog značaja jer se veoma često maloletnik po prvi put susreće sa državnim organima, odnosno sudom (Cvjetković, 2013: 50).

MESTO I ULOGA POLICIJE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU PREMA MALOLETNICIMA

Prema *Zakonu o policiji*,¹¹ policija sprovodi sledeće poslove: bezbednosna zaštita života, prava, sloboda i ličnog integriteta lica, kao i podrška vladavini prava; bezbednosna zaštita imovine; sprečavanje, otkrivanje i rasvetljavanje krivičnih dela, prekršaja i drugih delikata (u daljem tekstu: krivična dela i prekršaji), drugi vidovi borbe protiv kriminala i otklanjanje njegovih organizovanih i drugih oblika; otkrivanje i hvatanje izvršilaca krivičnih dela i prekršaja i drugih lica za kojima se traži i njihovo privođenje nadležnim organima; održavanje javnog reda, pružanje pomoći u slučaju opasnosti i pružanje druge bezbednosne pomoći onima kojima je neophodna; regulisanje, kontrola, pružanje pomoći i nadzor u saobraćaju na putevima; obezbeđivanje određenih javnih skupova, ličnosti, organa, objekata i prostora; nadzor i obezbeđivanje državne granice, kontrola prelaženja državne granice, sprovođenje režima u graničnom pojasu i utvrđivanje i rešavanje graničnih incidenata i drugih povreda državne granice; izvršavanje zadataka utvrđenih propisima o strancima; izvršavanje drugih zadataka utvrđenih zakonom i podzakonskim aktom donetim na osnovu ovlašćenja iz zakona.

Policijska ovlašćenja prema maloletnim licima (detetu i maloletniku), primenjuju sva ovlašćena službena lica policije, osim u slučajevima prikupljanja obaveštenja u svojstvu građanina i saslušanja maloletnika u svojstvu osumnjičenog (radnje koje se po pravilu obavljaju u službenim prostorijama policije), pri čemu postupaju isključivo ovlašćena službena lica koja su stekla posebna znanja iz oblasti prava deteta, prestupništva maloletnika i krivičnopravne zaštite maloletnih lica, kojima su izdati

¹¹*Zakon o policiji*, "Službeni glasnik RS" br. 101/05, 63/09 i 92/11.

odgovarajući sertifikati (član 165. *Zakona o maloletnicima*). Prikupljanje obaveštenja od maloletnog lica u svojstvu građanina, kao i saslušanje maloletnika u svojstvu osumnjičenog, vrši se obavezno u prisustvu roditelja, usvojioca ili staraoca, od strane policijskih službenika sa sertifikatima, pri čemu saslušanju maloletnika mora prisustvovati i branilac koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva maloletnika, odnosno branilac (koji ne mora imati takva znanja) po ličnom izboru maloletnika i njegovih roditelja/staraoca. Pozivanje maloletnog lica u svojstvu građanina i pozivanje maloletnika u svojstvu osumnjičenog vrši se preko roditelja, usvojioca ili staraoca, osim ako to nije moguće zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih okolnosti. Dovođenje maloletnog lica zatečenog na javnom prostoru bez roditelja/staraoca, kao i u situacijama kada takva lica izvrše krivično delo ili prekršaj mogu vršiti svi policijski službenici trenutno raspoloživim policijskim vozilom (po mogućnosti neobebeženim). Dovođenje maloletnika kome je izrečena krivična sankcija zavodskog karaktera, vrši se od strane policijskih službenika u civilnom odelu neobebeženim policijskim vozilom kako bi se sprečila stigmatizacija koja bi mogla imati negativne posledice po njegov dalji razvoj i društveni status. Sredstava prinude se prema licu mlađem od 14 godina ne primenjuju, osim ako takvo lice vatrenim oružjem, oruđem ili drugim opasnim predmetom ugrožava sopstveni život ili život drugog lica, dok se prema licima starijim od 14 godina mogu primeniti sva sredstva prinude osim vatrenog oružja čija je upotreba dozvoljena samo u slučaju kada je to jedini način za odbranu od neposrednog napada ili opasnosti.

U skladu sa odredbama novog *Zakonom o prekršajima* u prekršajnom postupku okrivljeni – maloletnik i punoletna osoba, mogu biti zadržani sudskom naredbom u sledećim slučajevima: 1) ako se ne mogu utvrditi njegov identitet ili prebivalište, odnosno boravište, a postoji osnovana sumnja da će pobeći; 2) ako odlaskom u inostranstvo može izbeći odgovornost za prekršaj za koji je predviđena kazna zatvora; 3) ako je zatečen u izvršenju prekršaja, a zadržavanje je potrebno da bi se sprečilo dalje vršenje prekršaja. O zadržavanju okrivljenog sud donosi naredbu u kojoj označava dan i sat kad je naređeno zadržavanje, kao i zakonski osnov zadržavanja. Zadržavanje ne može biti duže od 24 sata. Međutim, novi *Zakon o prekršajima* i dalje predviđa izuzetke koji se odnose na situacije kada se učinilac prekršaja ne može odmah privesti u sud, a postoje osnovi sumnje da će pobeći ili opasnost da će neposredno nastaviti da vrši prekršaje (čl. 190. st. 3. *Zakona o prekršajima*) i propisuje da je u takvim situacijama meru zadržavanja u trajanju od 24. časa moguće izreći i od strane ovlašćenih policijskih službenika ali ovoga puta *isključivo* punoletnim učiniocima prekršaja jer u stavu 5. člana 190. novi *Zakon o prekršajima* izričito navodi da se prema maloletnim učiniocima prekršaja mera zadržavanja može odrediti isključivo sudskom naredbom. Na ovom mestu važno je pomenuti i odredbe *Zakona o prekršajima* kojim je propisano da se lice pod uticajem alkohola ili drugih psihoaktivnih supstanci zatečeno u vršenju prekršaja može po naredbi suda ili *na osnovu rešenja ovlašćenog policijskog službenika* zadržati (najduže do 12 časova) ako postoji opasnost da

će i dalje vršiti prekršaje (čl. 193. st. 1. *Zakona o prekršajima*), bez utvrđivanja bilo kakvih specifičnosti kada se ove mere primenjuju u odnosu na maloletne učinioce prekršaja.

Dobro je poznato da je na nivou međunarodnih normi i standarda ustanovljeno osnovno pravilo da se lišenje slobode mora koristiti isključivo kao krajnja mera i ova izuzetnost važi i za meru "zadržavanja" u navedenoj situaciji, te smo mišljenja da maloletni učinilac prekršaja treba biti zadržan izuzetno uz hitno obaveštavanje zakonskog zastupnika maloletnika i njegovo pozivanje da preuzme vršenje nadzora nad njim. Zakonom je doduše u stavu 5. člana 193. predviđeno da će: "Ako je to moguće, sudija obavestiti članove porodice zadržanog lica ili druga lica zadužena za staranje o maloletniku ako je prema njemu određeno zadržavanje", što smatramo nedovoljno obuhvatnim imajući u vidu dosadašnju praksu da se mera zadržavanja u ovakvim situacijama, pre svega, određivala rešenjem ovlašćenog policijskog službenika (Stevanović, 2013: 101-102).

ZAKLJUČAK

Na terenu prava, posmatrano iz ugla deliktne ponašanja maloletnika, krivično zakonodavstvo određuje uslove ili situacije koji opravdavaju određeni tip krivičnopravne reakcije, odnosno ponašanje koje povlači određenu meru ili krivičnu sankciju prema maloletnim učiniocima krivičnih dela. Sa druge strane prekršaji predstavljaju delikte koji po svojim formalnim obeležjima odgovaraju pojmu krivičnog dela, ali je stepen napada na određena pravom zaštićena dobra kod njega daleko niži, pa navedeno predstavlja i osnov da se takav delikt definiše kao prekršaj: "Protivpravno delo koje je zakonom ili drugim propisom nadležnog organa određen kao prekršaj i za koji je propisana prekršajna sankcija" (čl. 2. *Zakona o prekršajima*). Naravno prekršajopravni i krivičnopravni sistem u složenim sistemima deluju u sadejstvu s ostalim delovima pravnog sistema i tu, pre svega, imamo u vidu sistem porodičnopravne zaštite, odnosno povezano sa drugim institucionalnim sistemima kao što su: sistem socijalne zaštite, zdravstvo, obrazovanje, kao i s aktivnostima pojedinih vaninstitucionalnih činioca kao što su: nevladine organizacije i profesionalna udruženja. Svako od navedenih delova sistema, tj. institucija ima svoje mesto i nosi svoj deo odgovornosti za jedinstveno funkcionisanje procesa pravne reakcije na deliktne ponašanje maloletnika.

Ono što zapažamo poslednjih godina u Republici Srbiji su počeci usaglašavanja i povezivanja krivičnopravnog i prekršajopravnog sistema s ciljem njihovog uobličavanja u jedinstveni sistem reagovanja u odnosu na deliktne ponašanje maloletnika. Navedeno je od ogromnog značaja iz razloga jer hitna i adekvatna reakcija od strane sudija za prekršaje za rezultat može imati da se maloletnik ne pojavi ponovo kao učinilac prekršaja i što je još mnog značajnije, kao mogući učinilac krivičnog dela. Sa druge strane treba imati na umu da sudiji za prekršaje stoji gotovo ista lepeza krivičnih sankcija prema maloletnicima kao i

u krivičnom pravnom sistemu, te saradnja ova dva sistema u procesu izvršenja, prevashodno vaspitnih mera, predstavlja neminovnost i od velikog je značaja.

Na kraju želimo još jednom da naglasimo da je maloletničko zakonodavstvo u Republici Srbiji kao deo jedinstvenog pravnog sistema deo koji je najpodložniji promenama s ciljem njegovog unapređenja, a radi pružanja adekvatnih odgovora na deliktno ponašanje maloletnika za koje svaka država, u smislu postojanja odgovarajuće reakcije, ima poseban interes. U Republici Srbiji poslednjih godina inteziviraju se naponi na reformi sistema s ciljem njegovog daljeg usklađivanja sa novo-ustanovljenim evropskim standardima, pre svega, sa *Preporukom Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere* i *Smernicama Komiteta ministara Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta*, odnosno usaglašavanja krivičnog i prekršajnog sistema reakcije prema maloletnicima.

LITERATURA

1. Cvjetković, V. (2013) "Procesno-pravne odredbe o maloletnicima u novom zakonu o prekršajima", u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*, Beograd: Pravosudna akademija & USAID, str. 35-64.
2. Jekić, Z. (1994) *Krivično procesno pravo*, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
3. Milić, Lj. (2013) "Materijalno-pravne odredbe o maloletnicima u novom Zakonu o prekršajima", u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*, Beograd: Pravosudna akademija & USAID, str. 7-34.
4. Preporuka CM/Rec(2008)11 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere, usvojena od strane Komiteta ministara Saveta Evrope 5. novembra 2008. godine na 1040-toj sednici zamenika ministara.
5. *Smernice Komiteta ministara Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta*, usvojene 17. novembra 2010. na 1.098. zasedanju zamenika ministara Saveta Evrope - Redigovana verzija od 31. maja 2011.
6. Stevanović, I. (2013) "Zaštita prava maloletnika u prekršajnom postupku", Milić, Lj., Cvjetković, V. Škulić, M., Stevanović, I., u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*, Beograd: Pravosudna akademija & USAID, str. 89-113.
7. Stevanović, I. (2014) "Unapređenje izvršenja vaspitne mere posebne obaveze (sagledano u svetlu stvaranja uslova za primenu vaspitnih naloga)", u: *Reforma krivičnog prava* (zbornik radova), Kopaonik: Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, str. 352-367.
8. Stevanović, I., Banić, M., Marković, Lj., Đurđić, S., Jovanović, J. Zajc, V. (2012) "Izvršenje vaspitne mere posebne obaveze (samostalno i uz vaspitnu meru pojačanog nadzora)", u: Stevanović, I. (ur.) *Korak ka preuzimanju odgovornosti*, Beograd: Centar za prava deteta.

9. Škulić, M. (2003) *Maloletnici kao učinioci i kao žrtve krivičnih dela*, Beograd: DOSIJE.
10. Škulić, M. (2013) "Specifičnosti postupanja sa maloletnicima u prekršajnom postupku", Lj., Cvjetković, V. Škulić, M., Stevanović, I., u: *Postupanje sa maloletnicima u prekršajnom postupku*, Beograd: Pravosudna akademija & USAID, str. 65-88.
11. Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica ("Službeni glasnik RS" br. 85/05);
12. Zakon o policiji ("Službeni glasnik RS" br. 101/05, 63/09 i 92/11);
13. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 111/2009);
14. Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 65/2013);
15. Zakon o javnom redu i miru ("Službeni glasnik RS" br. 51/92, 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 - dr. zakon i 85/05 - dr. zakon);
16. Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 41/09 i 53/10).

NEW LEGISLATION ON MISDEMEANOR AND THE POSITION OF JUVENILE MISDEMEANANT

Juvenile legislation in Serbia as part of a unified legal system is a subject to changes with a view to its improvement, and to provide appropriate responses to tort behavior of juveniles that for every state, in the sense that there is an appropriate response, is of special interest. In the Republic of Serbia in recent years intensified were efforts to reform the system with the aim of its further harmonisation with the newly established European standards, primarily with the Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders who have been imposed sanctions or measures, and adopted Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice.

Since January 2006 in the Republic of Serbia the Law on Juvenile Offenders and Criminal Protection of Juveniles (hereinafter: Law on Juvenile Justice) is in force, and a reform in the area of juvenile misdemeanor legislation was finally shaped by the new Law on Misdemeanor, applicable since March 2014. Bearing in mind the above mentioned, the object of this paper is to present the main elements of compliance of criminal justice and misdemeanor justice systems with the goal of modeling them into a unified system of response in regard to tort behavior of juveniles.

KEY WORDS: tort behavior / juveniles / misdemeanor legislation / unified response system